

A védelem által felkért szakértő perjogi helyzete a büntetőeljárásban*

I. BEVEZETÉS

A gazdasági és társadalmi viszonyok fejlődésével az elmúlt évek során egyre inkább elszaporodtak azon bűncselekmények, melyek tényállásának felderítése során kiemelt szerepet kap a szakértői vélemény, mint bizonyítási eszköz. Nyugodtan kijelenthető, hogy hatályos büntető törvényünkben nem találunk olyan fejezetet, melyben ne lenne jelentősége a szakértői bizonyításnak. A szakértői munka eredményeképpen ugyanis a terhelt számára kedvezőbb, vagy kedvezőtlenebb irányba is változhat egy bűncselekmény jogi minősítése, nem is beszélve azokról az esetekről, amikor az elkövető büntethetőségének megítélése függ a szakvéleménytől. A büntetőeljárásokban ezért egyre gyakrabban fordul elő, hogy a hatóságok által az eljárásba kirendeléssel bevezetett szakértők mellett megjelennek a védelem által felkért szakértők is, akik bár ugyanolyan tevékenységet végeznek, mint kirendelt kollégájuk, mégis perjogi helyzetük sajátos, mely – álláspontunk szerint – a tényállás felderítése, a megalapozott tényállás felállítása során akár bizonyítási problémákat is felvethet. Előrebocsátjuk, hogy szakértőt nemcsak a védő, hanem maga a terhelt is felkérhet, azonban a tanulmány keretei között ezt a megkülönböztetést nem kívánjuk alkalmazni, a „védelem” kifejezést látva e körben célszerűbbnek. Jelen tanulmányban célunk egyrészt azoknak az anomáliáknak a bemutatása, melyekre a gyakorlat mutat rá a jelenleg hatályos büntetőeljárás törvény szabályozásával összefüggésben, másrészt pedig egy *de lege ferenda* javaslat megfogalmazása a védelem által felkért szakértő perjogi megítélésének a tisztábbá tétele, valamint az így beszerzett szakvélemény bizonyítási eszköz-jellegének egyértelműbbé tétele érdekében. A tanulmány tehát a gyakorló szakember oldaláról észlelhető eljárásjogi problémákat kívánja érinteni az alábbi felosztás szerint

[*] A tanulmány a Tanszék által szervezett, 2012. június 8-án megtartott Bűnügyi Oktatók Találkozásán elhangzott előadás bővített, kiegészített anyaga.

- a felkért szakértő eljárásjogi pozíciói,
- a beszerzett szakvélemény okiratként történő felhasználhatósága,
- a bevonás kérdésében való döntési joggal összefüggő problémák,
- *de lege ferenda* javaslat.

II. A FELKÉRT SZAKÉRTŐ ELJÁRÁSJOGI POZÍCIÓJA

Mint ahogyan arra a bevezető gondolatok között már utaltunk, a szakértő a büntetőeljárásba alapvetően kétféle módon kerülhet. Az egyik, általánosan alkalmazott forma a kirendelés, mely az eljáró hatóság egyoldalú aktusa. Erre utaló szabályt fogalmaz meg a Büntetőeljárásról szóló törvényünk (a továbbiakban: Be.) is a 102. § (1) bekezdésében. A másik, előbbihez képest ritkábban megvalósuló eset a megbízás alapján történő eljárás. Ebben az esetben a terheltől, illetve annak védőjétől érkezik a felkérés, a jogviszony pedig annak elfogadásával jön létre a felek között. Azaz, utóbbi esetben egy kétoldalú jogügyleten alapul a szakértő vizsgálata, véleményének elkészítése. Ez a megkülönböztetés egyébként nemcsak a Be. rendelkezéseiből következik, hanem az igazságügyi szakértői tevékenység kereteit szabályozó 2005. évi XLVII. tv. (a továbbiakban, mint Szaktv.) 1. § (1) bekezdéséből,^[1] illetve a 13. § (3) bekezdéséből is.^[2] Az eljárási törvény a felkért szakértő esetkörét rendkívül szűkszavúan, a Be. 112. § rendelkezései alatt szabályozza.

A Be. hivatkozott paragrafusának, és az ahhoz kapcsolt jogalkotói értelmezésnek az alapos vizsgálatát követően láthatóvá válik, hogy eltérően a kirendeléssel az eljárásba bevezetett szakértőtől, a védelem által felkért szakértő perjogi helyzete kettős lehet bizonyítási szempontból. Ennek pedig gyakorlatilag az eljáró ügyész, vagy bíróság bevonás tárgyában meghozott határozata az alapja. Amennyiben az említett hatóságok a kérdésben pozitív döntést hoznak, a védelem szakértőjének ebbéli minősége elismerésre kerül, és ugyanolyan bizonyítási eszköznek tekinthető az általa elkészített szakvélemény, mint a kirendelt szakértő esetében.

A perjogi dilemma igazán abban az esetben merül fel, amikor a hatóságok negatív tartalmú döntést hoznak, azaz megtagadják a felkért szakértő bevonását az eljárásba. Utóbbi esetben természetesen nem azokkal az esetekkel kívánunk

[1] A Szaktv. 1.§ (1) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik: „Az igazságügyi szakértő feladata, hogy a bíróság, közjegyző, ügyészség, a rendőrség és a jogszabályban meghatározott más hatóság (a továbbiakban együtt: hatóság) kirendelése, vagy megbízás alapján, a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleménnyel segítse a tényállás megállapítását, a szakkérdés eldöntését”. (Kiemelés tőlem, Bartkó Róbert.)

[2] A felhívott rendelkezés a következőképpen szól: „Az igazságügyi szakértő, a társaság, az igazságügyi szakértői intézmény és az igazságügyi szakértői testület *megbízás alapján* is adhat szakvéleményt, ha ez a kirendelő hatóságoktól származó feladatainak ellátását nem akadályozza, és azzal nem összeférhetetlen; a szakértői tevékenységre e törvény rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni”. (Kiemelés tőlem, Bartkó Róbert.)

foglalkozni, amikor a felkért szakértő véleménye büntető anyagi jogi, vagy eljárásjogi szempontból nem tartalmaz a hatóságok számára releváns információkat, hanem azokkal, melyekben a tényállás pontos és hiánytalan felderítéséhez elengedhetetlenül szükséges kérdésekben (pl. kábítószer-függőség, kóros elméllapot, vagy akár az elkövetési érték, kár mértéke tekintetében) teljesen eltérő következtetésre jutnak az egyes szakértők.

A dilemma alapja tudniillik az, hogy az egyébként a Szaktv. szerint is szakértőnek tekinthető személy, vagy személyek – bevonásuk megtagadása esetén – az ún. szakértelemmel rendelkező tanú perjogi státuszát veszik fel. Azaz büntető anyagi, vagy eljárásjogi szempontból releváns körülmény tekintetében, szakértői vizsgálat eredményeképpen véleményt előterjesztő személyt a tanúkra vonatkozó szabályok szerint lehet az eljárásban meghallgatni. Ez a helyzet álláspontunk szerint mind elméleti, mind pedig gyakorlati szempontból jelentős problémákat vet fel, melyeket az alábbiak szerint foglalunk össze:

A Be. 79. § (1) bekezdése alapján tanúként az hallgatható ki, akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet. Azaz a tanú vallomásának megtétele során tudomásközlést végez az eljáró hatóságok irányába, mely jellemzően a gyanúsítás, illetve a vád tárgyává tett bűncselekmény történeti tényállási elemeinek felderítése szempontjából bír jelentőséggel. Ezzel szemben azonban a szakértő valamilyen szakértelmet igénylő kérdésben *véleményt nyilvánít*. Ennek hangsúlyozása azért fontos, mert a tanútól a következetes bírói gyakorlat szerint az eljáró hatóságok nem véleményt várnak az ügyre vonatkozóan. Ténykérdés, hogy számtalan esetben a tanú véleményt is nyilvánít akár a nyomozati szakban, akár a tárgyaláson, azonban kizárólag a tényelődadása vehető figyelembe, ilyenképpen a hatóságnak feladata a tanú észlelésen alapuló vallomását következtetéseitől elhatárolni. Ugyanakkor a szakértő tudomásközlést tenni tisztán csak a vizsgálat menetével, lefolytatásának körülményeivel kapcsolatosan tud, a tulajdonképpeni bizonyítás tárgyát képező szakkérdésben azonban nem. Azaz, a védelem által felkért, de az eljárásba be nem vont szakértő tanúként meghallgatható lenne arról, hogy hol, mikor, milyen eszközök, vizsgálati módszerek alkalmazásával végezte el a vizsgálatát; a megvizsgált személy milyen magatartást tanúsított az adott vizsgálat során; a vizsgálattal összefüggésben a szakma milyen iránymutatásokat, kritériumokat állít fel. Arról azonban nem, amit a vizsgálat eredményeképpen maga a szakértő is csak véleményezni tudott, azaz magáról a bizonyítás szempontjából releváns körülményről. Nyilvánvalóan tehát nem lehet tényállást alapítani arra, ha a szakértő tanúként azon véleményének ad hangot, hogy a terhelt kábítószer-függő. A szakértő tanúként történő kihallgatása tehát – az egyes bizonyítási eszközök perjogi funkciójával össze nem egyeztethető módon – egybemossa a tanúvallomást, és a szakvéleményt, mint bizonyítási eszközök tartalmi sajátosságait.

A fenti problematikával összefüggésben szintén sajátos perjogi helyzetet teremt az eljáró hatóság akkor, amikor a védelem által felkért szakértőt tanúként a kirendelt szakértők jelenlétében hallgatja meg. A gyakorlatban ennek általában az az indoka, hogy az egyes szakértők álláspontja egymással ütköztethető legyen,

és az eljáró hatóság dönteni tudjon az esetleges további bizonyítás szükségességéről. Ugyanakkor viszont a fent vázolt eljárásjogi szituáció nem illeszkedik az eljárási törvényben említett egyik bizonyítási eljárás szabályrendszerébe sem. Tudniillik tanúk esetében, amennyiben releváns kérdésben a vallomások tekintetében eltérés mutatkozik, az ellentétet a Be. 124. § (1) bekezdése szerinti szembesítés keretei között lehet megkísérelni feloldani. A Be. rendelkezéseiből azonban az is következik, hogy szembesítést tanúk között, valamint terhelték között, illetve tanúk és terhelt között lehet foganatosítani. Tanú és szakértő között azonban nem. Ennek a magyarázata rendkívül egyértelmű. Szembesíteni egymással csak vallomásokat lehet, vallomást és szakvéleményt nem, így a védelem által felkért, de az eljárásba be nem vont szakértőt tanúként kirendelt szakértőkkel szembesíteni sem lehet a jelenleg hatályos eljárási szabályok alapján. Ha a szakértői oldalt nézzük, akkor a bizonyítási eljárások közül a Be. 125. § szerinti párhuzamos meghallgatás keretei között lehet az eltérő álláspontokat egymással ütköztetni. Az említett perjogi helyzetben azonban ezen szabály sem alkalmazható, hiszen a Be. szabályai szerint nem szakértők állnak egymással szemben, hanem tanú és szakértő, akik között a párhuzamos meghallgatás lefolytatása fogalmilag kizárt.

A harmadik probléma akkor merülhet fel, amikor a vádirat benyújtása előtt már az ügyész megtagadta a felkért szakértő bevonását – így csak tanúként indítványozta azt meghallgatni –, ugyanakkor, minthogy a tárgyalási szakban az elismertetés lehetősége ismételen felmerül, a bíróság az ügyési indítvánnyal egyetértve a bevonás kérdésében való ismételt döntés előtt – mintegy a döntése előfeltételeként – tanúként kívánja a felkért szakértőt, vagy szakértőket meghallgatni. Ilyen eset egyre gyakrabban fordul elő a gyakorlatban. Ebben az esetben az 1. pontban említetteken kívül további probléma, hogy az eljáró bíróságnak a szakértő, vagy szakértők tanúként történő meghallgatását követően milyen perjogi alapon van lehetősége a szakértő bevonásáról döntenie. Ugyanis a Be. 103. § (1) bekezdés c) pontja alapján szakértőként nem járhat el az ügyben az, aki az eljárásban tanúként vesz, vagy vett részt. Ezen szabály alapján amennyiben a bíróság első ízben tanúként hallgatja meg a felkért szakértőt, utána már nem ismerhetné el ebbéli minőségét az eljárásban. Ugyanakkor, ha elfogadjuk azt, hogy tanúként a szakértő bizonyítandó tény tekintetében tudomásközlést nem tud végezni, akkor a szó szűkebb értelmében tanúvallomást sem tud tenni, tehát ez a kizárási szabály nem is lenne értelmezhető, persze utóbbi esetben a tanúként történő kihallgatásnak sem lenne értelme. Gondolunk itt arra az esetre például, amikor a védelem által felkért szakértők véleménye szerint a terhelt kábítószerfüggőnek tekinthető, míg a kirendelt szakértők véleménye szerint nem, és a bíróság az eljárás során a felkért szakértőket a függőség kérdésében kívánja tanúként kihallgatni. Ez a gyakorlati értelmezés élesen szembe megy a Be. 99.§ (2) bekezdés a) pontjával, mely szerint a kábítószer-függőség kérdése szakkérdés, melynek eldöntése során szakértő közreműködése kötelező. Amennyiben pedig a törvény szakértői közreműködést ír el, erre a körülményre tanúbizonyítás lefolytatása indokolatlan. A gyakorlat és a szabályozás között meglévő ellentmondást tehát

csak egy egyértelmű jogszabályi környezet tudná feloldani, melyre a tanulmány *de lege ferenda* javaslatával foglalkozó részében fogunk majd visszatérni.

A szakértő tanúként történő kihallgatásával kapcsolatosan még egy elméleti problémára kívánjuk felhívni a figyelmet. Nevezetesen arra, hogy a szakértőt foglalkozásánál fogva fennálló titoktartási kötelezettség terheli, amit a Szaktv. is meghatároz. A Szaktv. 12. § (2) bekezdése alapján a szakértőt a tevékenysége során tudomására jutott tényekre és adatokra vonatkozóan titoktartási kötelezettség terheli, mely tényekről, illetve adatokról kizárólag az ügyben eljáró hatóság, valamint az érintett adatok kezelésére jogosult más szerv, vagy személy részére nyújthat tájékoztatást. Kérdés azonban, hogy a törvény ezen rendelkezését hogyan kell akkor értelmezni, ha a perbeli hatóságok a felkért szakértőnek ebbéli minőségét a büntetőeljárás során nem ismerik el. A törvény ugyan a titoktartási kötelezettség alól kivételt az eljáró hatóságok tekintetében ismer, de csak a szakértő, mint bizonyítás szempontjából fontos perjogi szereplő esetében. Mi a helyzet azonban akkor, ha a szakértő egyébként nem ebbéli minőségében, hanem tanúként vesz részt az eljárásban. Álláspontunk szerint ebben az esetben őt mint tanút hivatásánál fogva titoktartási kötelezettség terheli, mely ok relatív vallomástételi akadály abban az esetben, ha őt a bíróság az eljárás során tanúként kívánja kihallgatni. Azaz az eljáró hatóságnak az ilyen tanút ki kell oktatnia kihallgatása során a Be. 82. § (1) bekezdés c) pontja alapján fennálló relatív vallomástételi akadályra, mely vonatkozásában a kihallgatásnak akár valós akadály is lehet. Ez a perjogi helyzet csak abban az esetben lenne feloldható, ha a hatóság már eleve mint szakértőt kezelné a felkért személyt a büntetőeljárásban. Itt tehát csak arra az ellentmondásos helyzetre akartunk rávilágítani, ha a felkért szakértőt a bevonás kérdésében való döntést megelőzően a bíróság tanúként kívánja a tárgyalás keretei között meghallgatni, éppen a döntés meghozatala érdekében, és a meghallgatásnak a fentiekben említett relatív akadály felmerül, a bíróság jelen perjogi környezetben nem tudja lefolytatni azt az eljárási cselekményt, melytől éppen a döntése eredményét tette függővé. Ez pedig csak a büntetőeljárás valós, indokolatlan elhúzó-dását, valamint a tanú útiköltségében jelentkező, és a terhelt oldalán az ügydöntő határozat tartalmától függően lecsapódó többlet bűnügyi költséget eredményez. Ennek elhárítása pedig úgy gondoljuk valós igény a XXI. században.

III. A BESZERZETT SZAKVÉLEMÉNY OKIRATKÉNT TÖRTÉNŐ FELHASZNÁLHATÓSÁGA

A fentiek során a felkért személy eljárásjogi pozícióval, jelen pontban viszont az elkészített vélemény bizonyítási eszköz-jellegével, és az ezzel kapcsolatosan felmerülő esetleges bizonyítási problémával kívánunk behatóbban foglalkozni.^[3]

[3] A témával foglalkozik Kovács, 2009.

Egyértelmű a helyzet abban az esetben, ha akár az ügyész, akár a bíróság a felkért személyt szakértőként az eljárásba bevonja, mely hatósági aktussal a beszerzett, és a védő, vagy a terhelt által csatolt vélemény szakvéleményi státuszt nyer az eljárás során. Arra az esetre azonban, ha a hatósági döntés negatív tartalmú, a beszerzett vélemény bizonyítási eszköz jellegével összefüggésben a törvény a 112. § (3) bekezdésében akként rendelkezik, hogy az az okirati szabályok szerint használható fel, azaz a benyújtott szakvélemény okiratnak minősül. Az okirat mint bizonyítási eszköz fogalmát a Be. 116. § (1) bekezdésében találhatjuk meg, ahol a jogalkotó úgy fogalmaz, az okirat valamilyen adat, vagy tény valóságának, illetve valamilyen esemény megtörténtének, vagy nyilatkozat megtételének bizonyítására szolgál. Ezen rendelkezés ellentmondásossága éppen a szakvélemény formai kritériumaival kapcsolatos perjogi szabályok értelmezésével összefüggésben érhető tetten. A szakvéleménynek ugyanis a Be. 108. § (2) bekezdés c) pontja alapján lényeges részét képezi az ún. szakmai ténymegállapítás, melyből a véleményi részt következik. Minthogy az okiratra vonatkozó előírások szerint az okirat tény valóságának bizonyítására is szolgál, így – a helyes értelmezést követve – a be nem vont szakértő véleményében lévő ténymegállapítási részt is valóságosnak kell elfogadnunk. Így viszont kijelenthető, ha a ténymegállapítások valóságosak, akkor az azokból levont következtetések is, azaz a tulajdonképpeni véleményi részben foglaltakat is annak kellene elfogadnunk. Ha pedig ez így van, akkor nehezen védhető az a jogalkotói megkülönböztetés, amit a törvény a védelem által felkért szakértő szakvéleménye, valamint a hatóságok által kirendelt szakértő szakvéleménye között felállít. Álláspontunk szerint tehát a jelenlegi hivatkozó rendelkezés nem alkalmas arra, hogy a jelzett eljárásjogi problematikát egyértelműen feloldja.

IV. A BEVONÁS KÉRDÉSÉBEN VALÓ DÖNTÉSI JOGOSULTSÁG PROBLÉMÁI

A Be. 112. § (2) bekezdése alapján a felkért magánszakértő szakértőként történő bevonásáról a vádirat benyújtása előtti eljárási létszakban az ügyész, azt követően pedig a vádat tárgyaló bíróság jogosult dönteni. Természetesen nem vitatható – és nem is vitatjuk – a fentebb említett hatóságok perbeli helyzetét és jogkörét a tényállás felderítése tekintetében. Önmagában a bevonás kérdésében való döntési jog hatóságokra történő származtatása sem kifogásolható. Az azonban igen, hogy az eljárási törvény nem határozza azt meg, hogy a hatóságoknak milyen körülmények mérlegelése mellett van lehetőségük döntés meghozatalára. Jelenleg ugyanis az eljáró hatóságok mérlegelik, hogy a beszerzett és csatolt szakvéleményt elfogadják-e, illetve, hogy a védelem által felkért szakértőt ebbéli minőségében bevonják-e az eljárásba, vagy sem. Azt azonban nem tudni, milyen szempontok mentén, hiszen indokolt határozathoz sem kötött egy ilyen döntés a büntetőeljárásban. Kijelenthető, hogy a mérlegelési tevékenység során mind az ügyész, mind pedig a bíróság abba a helyzetbe van kényszerítve, hogy

szakkérdésben nyilvánítson véleményt, hiszen amikor egy függőséget véleményező magánszakvéleményt a hatóság nem fogad el, tulajdonképpen szakértői kompetenciába utalt kérdésben nyilvánít véleményt a döntésével. Teszi pedig mindezt úgy, hogy a bevonás kérdésében meghozott határozattal szemben az érdekelteknek nincsen jogorvoslati joga. Ezt az alábbiakra alapozzuk.

Amennyiben a terhelt, vagy a védelem a magán-szakvéleményt az iratismertetést megelőzően, tehát a nyomozati szakban csatolja az ügy irataihoz, akkor a bevonás tárgyában negatív tartalommal megszületett határozattal szembeni jogorvoslat kizárt voltára a 2011. évi LXXXIX. tv. 6. §-a alapján módosított Be. 195. § (1) bekezdéséből tudunk következtetni, hiszen a módosított rendelkezés már csak a feljelentés elutasítása, a nyomozás részbeni mellőzése, felfüggesztése, illetve megszüntetése, valamint kényszerintézkedés elrendelése tárgyában hozott, illetve a vagyoni jogokat, érdekeket korlátozó, vagy vagyoni jellegű kötelezettséget megállapító határozattal szemben teszi lehetővé a panasz benyújtását.

Amennyiben a terhelt, vagy a védelem a szakvéleményt az iratismertetést követően, azonban még a vád benyújtása előtt, azaz a vádemelési szakban nyújtja be a hatósághoz, akkor a bevonást elutasító határozattal szembeni jogorvoslati lehetőség kizártságra tulajdonképpen a 2011. évi CL. tv. 59. §-ával módosított Be. 228. § (1) bekezdéséből következtethetünk, hiszen tartalmában a határozat nem kapcsolható a vádemelési szakban felsorolt határozatok egyikéhez sem. Ebben az esetben a védelemnek tulajdonképpen egyetlen indítványi lehetősége van arra, hogy a beszerzett szakvéleményével kapcsolatosan valamilyen bizonyítást tudjon felvetetni a tárgyalási szakban: azaz ha a felkért szakértő, vagy szakértők tanúként történő idézésére tesz indítványt, és egyben indítványozza azt is, hogy az eljáró ügyész erre már utaljon a benyújtandó vádiratban is. Ez a védelem szempontjából azért lehet ellentmondásos helyzet, mert a tárgyalási szakban, amikor az elismertetés lehetősége ismételen felmerülhet, már a szakértőként történő bevonásra kell indítványt tennie úgy, hogy az eljárás korábbi szakában ettől eltérően, tanúként történő meghallgatást látott indítványa szerint indokoltnak.

Amennyiben a vádirat benyújtása után történik meg a szakvélemény csatolása, az eljáró bíróságnak azt, bizonyítási indítványként kell kezelnie, melyet ha elutasít, a Be. 260. § (1) bekezdése alapján részletesen még indokolni sem köteles, és a (2) bekezdés alapján külön fellebbezéssel sem támadható, legfeljebb az ügydöntő határozattal szemben benyújtott fellebbezésben sérelmezhető.

A fentiekből véleményünk szerint egyértelműen látható, hogy a magán-szakvélemény perjogi elfogadottsága tekintetében a jelenlegi eljárási szabályok mellett a vád és a védelem közötti fegyveregyenlőség a bizonyítás tekintetében erőteljesen sérül, mely hosszú távon álláspontunk szerint nem tartható, e körben szabály-módosítás szükségesnek tűnik.

V. DE LEGE FERENDA JAVASLAT

Álláspontunk szerint annak az eljárásjogi normának a megalkotása lenne szükséges, melynek segítségével szakmai alapon eldönthető lenne a benyújtott magánszakértői vélemény hitelessége. Nem vitatva annak fontosságát, hogy a bevonás tekintetében alakszerű határozatot az eljáró hatóságnak van perjogi lehetősége meghozni, azt tartanánk indokoltnak, ha az érintett hatóságnak (ügyésznek, vagy bíróságnak) a döntési kompetenciája olyan kérdésekre terjedne ki, aminek a megítélése tőle szakmailag is elvárható. Ilyen a szakvélemény perjogi alakiságainak vizsgálata, azaz hogy az adott szakértő szerepel-e a névjegyzékben, jogosult-e szakvélemény adására, illetve, hogy a vélemény rendelkezik-e azokkal a formai kritériumokkal, amiket a Be. 108. § (2) bekezdése tartalmaz, valamint a szakvélemény tartalmi vizsgálatára olyan mértékben, hogy a véleményi rész tartalmaz-e az ügy eldöntése szempontjából, azaz anyagi, vagy eljárásjogi szempontból releváns megállapítást. Amennyiben ezen feltett kérdésekre a válasz igen, az eljáró hatóságnak nem kellene mérlegelési lehetőséget biztosítani a bevonás tárgyában születendő határozat tekintetében, hisz az a védelemhez való jog jelentős korlátozását is eredményezheti adott büntetőeljárásban.

Tudniillik abban az esetben, ha a vád alapját képező szakvéleménytől a védelem által felkért szakértő eltérő álláspontot fogalmaz meg, és az eljáró ügyész, vagy bíró a bevonását megtagadja, akkor a perjog egyik rendkívül fontos alapelve, a bizonyítási teher elve mindenképpen sérül. Teljesen nyilvánvaló azonban, hogy az említett paraméterek hiányában az adott szakvélemény mint okirati bizonyíték is minden további probléma nélkül bizonyítékként értékelhető és mérlegelhető, és ebben az esetben a bevonást megtagadó határozattal szembeni jogorvoslati jog kizárása sem támadható.

Ezen módosítási igény mellett pedig hangsúlyozzuk, hogy meg kellene szüntetni a hatóságnak a lehetőségét a magánszakértőt tanúként meghallgatni, hiszen ahhoz a fentiek során már kifejtett okoknál fogva komoly aggályok fűzhetők.^[4] Egy ilyen törvény-módosítást nemcsak a tanulmányban említett perjogi dilemmák indokolhatják, hanem a fentiekben általunk javasolt módosítási irány is, hiszen amennyiben a hatóságok szakértőként bevonják az eljárásba a védelem szakértőjét, akkor a tanúként történő meghallgatás problematikája fel sem merülhetne. Ha viszont a szakvélemény csak okirati státuszt nyer, minthogy annak tartalmát valóságosnak kell a jelenlegi okirati szabályozás miatt is tekintenünk, indokolatlan annak tartalmáról még tovább „faggatni” az azt készítő személyt.

A fentiekben említett „szakmai hitelességet” mindezek mellett csak szakmai, vagy ha úgy tetszik, „szakértői” eljárás keretében lehetne vizsgálni, melyre jelen törvényi keretek között a szakértők párhuzamos meghallgatása, valamint a „másik szakértő” kirendelésének jogintézménye adhat lehetőséget. Ugyanak-

[4] Ennek fontosságát hangsúlyozza Kovács, 2010.

kor a gyakorlat azt mutatja, hogy több alkalommal előállhat olyan eset, hogy a büntetőeljárás helyszínétől távoli idézhetőségi címmel rendelkező szakértőket kell egyetlen tárgyalás keretei között meghallgatni. Ismerve mind a bíróságok, mind pedig a szakértők jelentősebb mértékű leterheltségét, a párhuzamos meghallgatás körülményeinek a biztosítása jelentősen el tudja húzni a büntetőeljárást, a megjelenéssel kapcsolatosan felmerülő és állam által előlegezendő bűnügyi költségről nem is beszélve. Így pergazdaságossági szempontokat figyelembe véve lehetőséget kellene adni a bevonás tárgyában döntő ügyésznek, illetve bíróságnak, hogy mérlegelje, melyik bizonyítási cselekményt választja a beszerzett szakvélemények közötti ellentét feloldására, és amennyiben indokoltabbnak tartja, legyen lehetősége a párhuzamos meghallgatás mellőzésével automatikusan egy harmadik szakértőt kirendelni a Be. 111. § (6) bekezdésében foglaltak tisztázása érdekében.^[5]

Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a „másik szakértő kirendelésének esetköreit” csak egyszerűen bővíteni, adott ügyben jelentősen is megnövelheti a hatóságok által előlegezendő bűnügyi költség mértékét, ugyanakkor nem gondoljuk azt, hogy tisztán pénzügyi szempontok felülírnák az ügyész Be. 28. § (1) bekezdésében (terheltet mentő és terhelő körülmények feltárása) foglalt kötelezettségét, valamint a Be. 75. § (1) bekezdéséből következő, tárgyalási szakban az eljáró bírót terhelő tényállás-felderítési kötelezettséget.

Álláspontunk szerint a fenti szabály-módosítások bevezetésével lehetne az eljáró hatóság abban a helyzetben, hogy az akár anyagi jogi, akár eljárásjogi szempontból releváns kérdésben a kirendelt szakértőhöz képest ellentétes álláspontra jutó magánszakértő véleményét, mint bizonyítási eszközt valós mérlegelési tevékenysége keretében értékelje a tényállás megállapítása során. Egy ilyen szabályozás előnye nemcsak a megalapozottabb döntés kialakításában keresendő, hanem abban is, hogy a védelemhez való jog tiszteletben tartása mellett hatékonyabban segítené a bizonyítási alapelvek érvényre jutását a büntetőeljárás során.

IRODALOM

- Kovács Gábor (2009): Igazságügyi szakértők büntető eljárásjogi helyzete. In: *Huszonhetedik Jogász Vándorgyűlés, Pécs, 2008. október 9-11.* (szerk. Benisné Győrffy Ilona), (rend., közread. a Magyar Jogász Egylet), Budapest, 92-101.
- Kovács Gábor (2010): Igazságügyi szakértők átértékelő szerepe a büntetőeljárásban. In: *Ünnepi kötet Szalay Gyula tiszteletére, 65. születésnapjára* (szerk. Bihari Mihály, Patyí András), (közread. a Széchenyi István Egyetem, Universitas-Győr Kft., Győr, 310-319.

[5] Ezen javaslat megfontolása azért is lehet indokolt, mert az eljárási törvény jelenleg hatályos 111.§ (5) bekezdése egyfajta sorrendiséget állít fel, amit a hatóságoknak követniük kell a más szakértő kirendelését megelőzően.

•
Egry József: Horgászok (1906, papír, rétegelt lemez, olaj)